

Forskellen på græsningsaftaler og forpagtningsaftaler

Fordele ved græsningsaftale - Rådighedsproblematikken - Kriterier i bedømmelsen - Den sikre model - Myndighedens Promilleafgiftsfonden for landbrug
aftaler - Økologi.



Den Europæiske Union ved Den Europæiske Fond for Udvikling af Landdistrikter og Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri har deltaget i finansieringen af projektet.

Græsningsaftaler ctr. forpagtning

Ikke alle er bevidste om forskellen på græsningsaftaler og forpagtningsaftaler ved indgåelsen af kontrakten, hvilket kan få store konsekvenser for landbrugs-, miljø- og eventuelt økologistøtte på arealet. Derfor klarlægges de to forskellige aftaletypers karakteristika i det følgende, ligesom fordele og ulemper rides op.

Den altafgørende forskel på en græsningsaftale og en forpagtningskontrakt er rettighedshaverens rådighed over arealet. En forpagtningskontrakt tillægger forpagteren den fulde fysiske og økonomiske rådighed over arealet, mens græsningsaftalen alene giver rettighedshaveren ret til at lade sine dyr græsse på marken. Dermed vil en forpagter have adgang til at søge om enkeltbetaling og andre former for landbrugsstøtte, mens dette ikke er en mulighed for en lejer af græsningsretten.

Tidligere fordele ved græsningsaftale

I 2005 blev der tildelt betalingsrettigheder til landmænd, der havde rådighed over et landbrugsareal. Med henblik på at sikre at betalingsrettighederne blev tildelt ejere af landbrugsarealer, var der en fordel i at indgå græsningsaftaler i forhold til forpagtningsaftaler. Denne konstruktion sikrede ejeren af jorden den fornødne rådighed og dermed de betalingsrettigheder, der kunne søges til arealet.

Tidligere endnu var der fordele ved græsningsaftalerne i form af en enklere adgang til foderenheder i forhold til forpagtningen, der var vanskeliggjort af en mere restriktiv landbrugslov. Nu er der ikke længere afstandskrav til forpagtninger i landbrugsloven og der kan forpagtes vedvarende græsarealer og arealer til afgræsning uden krav til samdrift med en landbrugsejendom. Samtidig er grænserne for størrelsen af ejede og forpagtede arealer ophævet med den nye landbrugslov, så selv meget store bedrifter vil kunne tilforpagte yderligere jord i stedet for kun at leje græsningsretten.

Hvis der ikke er andre konkrete forhold, der taler imod, må det anbefales at indgå forpagtningsaftaler for at tillægge den fulde rådighed over arealet til den landmand, der faktisk også bruger det.

Rådighedsproblematikken

I forhold til enkeltbetalingsordningen er det et krav, at ansøger råder over et landbrugsareal på datoen for ansøgningsfristen. Uanset valg af aftale, er det derfor vigtigt, at der er krystallklar sikkerhed for rådigheden over jorden på datoen for ansøgningsfristen til enkeltbetaling. Denne sikkerhed opnås bedst ved en entydig forpagtningsaftale, hvor rådigheden dermed lægges hos den landmand, der driver arealet. Dette forudsætter naturligvis, at forpagter er indstillet på og har mulighed for at forestå den praktiske og administrative drift af arealet, herunder vedligeholdelse og ansøgning om støtte m.v.

Det er ikke overskriften eller formularen, der afgør om der er tale om en græsningsaftale eller en bortforpagtning, men aftalen som helhed. Fødevarerhverv foretager en helhedsbedømmelse i hvert enkelt tilfælde, med henblik på at etablere hvilken slags aftale, der er tale om. Trækker enkelte vilkår således i en anden retning end de resterende, betyder dette ikke nødvendigvis, at aftalen som helhed ændrer karakter. Derfor er det vigtigt at gøre sig klart, hvilke kriterier, der indgår i denne konkrete vurdering.

Kriterier i bedømmelsen

Først og fremmest er det en betingelse for, at der kan være tale om en græsningsaftale, at ansøgeren om enkeltbetaling som ejer eller forpagter har den faktiske rådighed over arealet. Faktisk rådighed over arealet indebærer den økonomiske risiko ved driften af arealet og den fysiske råderet på det.

Den økonomiske risiko ved driften af almindelige landbrugsarealer, er enklere at etablere, idet en af parterne afholder udgifter til såning og pasning af arealet og modtager indkomsten for salg af afgrøder. Det er vanskeliggjort, når afgrøden er græs, som dyr spiser med det samme. Et parameter til etablering af, hvor den økonomiske risiko for driften af et græsareal ligger, er afregningsformen i aftalen. Derfor vil der blive kigget på, om der afregnes pr. dyr eller pr. hektar. Ved afregning pr. dyr lægges den økonomiske risiko for driften af arealet over til ejer/forpagter, da antallet af dyr kan variere.

I de tilfælde, hvor der indgås græsningsaftaler uden økonomi mellem parterne, bliver vurderingen alene med udgangspunkt i den fysiske rådighed over arealet. For så vidt angår den fysiske rådighed, vil der blive kigget på, hvem der har ansvaret for marken, herunder gødskning, vedligeholdelse af hegn mv. En aftale, der giver indehaveren af arealet ret til at lade andre dyr end rettighedshaverens afgræsse arealet, vil også tale for en græsningsaftale. Det er den landmand, der har rådighed over marken, der skal opføre den i sit gødningsregnskab.

For at undgå at ejer/forpagter sanktioneres for manglende overholdelse af dyreholdsrelaterede krydsoverensstemmelseskrav, som indehaveren af græsningsretten (rettighedshaver) har begået, bør det aftales, at det er rettighedshaver, der har ansvaret for dyrene. Ifølge en afklaring fra FødevarerErhverv vil dette ikke udelukke aftalen fra at være en græsningsaftale.

Den sikre model

En aftale hvor alle momenter peger på en græsningsaftale, vil være udformet således at ejer/forpagter:

1. Modtager afregning pr. dyr og ikke en fast pris eller pr. hektar
2. Har mulighed for at lade andre dyr – herunder sine egne – afgræsse arealet
3. Vedligeholder hegnene og eventuelt gøder arealet
4. Opfører marken i sit gødningsregnskab

Det er ikke alle ovenstående momenter, der behøver pege på græsningsaftalen, men samlet set skal arealet drives for ejer/forpagters regning og risiko, og det skal være denne, der råder fysisk over arealet. Som eksempel kan nævnes en konstruktion, hvor der afregnes pr. dyr op til en aftalt øvre grænse og derefter med fast pris. Her har FødevarerErhverv tilkendegivet, at denne aftale ikke i sig selv udelukker en græsningsaftale, men at man vil foretage en konkret vurdering af hele kontrakten.

Der er dermed nogen elasticitet i forhold til at indgå græsningsaftaler, men det er vigtigt, at ejers/forpagters faktiske rådighed over arealet opretholdes. Hvis myndigheden vurderer, at der er tale om en forpagtningskontrakt, vil ejer/forpagter ikke kunne søge enkeltbetaling for arealet, da denne ikke opfylder rådighedskravet for arealet.

Myndigheders aftaler

I visse tilfælde indgår myndigheder aftaler med lodsejere, der pålægger lodsejeren pligter og begrænsninger på arealet. Her er det vigtigt at holde sig ovenstående for øje, da det vil være samme momenter, der skal afgøre, hvem der har rådigheden over arealet. I jo højere grad myndigheden fratager lodsejeren rådighed over arealet, i des større grad risikerer aftalen at få præg af en forpagtningsaftale og ikke en græsningsret.

Hvor der er tvivl, ikke kun i forbindelse med myndighedernes aftaler, men også blandt private, kan det anbefales at lade FødevarerErhverv udtale sig om kontrakten og dermed få spørgsmålet afklaret. Så er eventuelle usikkerhedsmomenter ryddet af vejen og der er ikke risiko for, at kontrakten senere bliver omgjort med tab af støtte, økologitilsagn, miljøtilsagn eller lignende.

Økologi

Økologer, der har græsningsaftaler på et konventionelt areal med en MVJ-aftale, skal underskrive et særligt tillæg til græsningsaftalen. Derved kan ejeren opretholde MVJ-tilsagnet, og økologen kan søge nedsat omlægningstid og udnytte afgrøden som økologisk.

Landbrugsinfoabonnenter kan her hente Videncentrets paradigmer til [forpagtningskontrakt og græsningsaftale](#).